

2 Korintiërs 12:7-10: Paulus zingt de lof op zijn beperking

2 Korintiërs 12:

⁷ Om te verhinderen dat ik mezelf zou verheffen, werd mij een doorn in het vlees gestoken: ik word gekweld door een engel van Satan.

⁸ Ik heb de Heer driemaal gesmeekt mij van hem te bevrijden, ⁹ maar Hij zei: 'Je hebt niet meer dan mijn genade nodig, want kracht wordt zichtbaar in zwakheid.' Dus laat ik mij veel liever voorstaan op mijn zwakheid, zodat de kracht van Christus in mij zichtbaar wordt.

¹⁰ Omdat Christus mij kracht schenkt, schep ik vreugde in mijn zwakheid: in beledigingen, nood, vervolging en ellende. In mijn zwakheid ben ik sterk.

In Nederland beleven we de laatste tientallen jaren een unieke tijd, want we kennen een ongekende welvaart. Natuurlijk is lang niet alles ideaal. Er zijn problemen in de gezondheidszorg en we tobben over de ontwikkeling van het klimaat, en zo is er meer dat nodig aangepakt moet worden. Maar dit neemt niet weg dat de meesten van ons te doen hebben met een hoog welvaartsniveau. Ook mensen die financieel krap zitten hebben voldoende te eten, beschikken over een goed huis, kunnen hun kinderen elk gewenst onderwijs laten volgen en hebben veel bezittingen.

Door deze situatie kunnen we een eisende levenshouding gaan krijgen: 'Ik wil het nu en ik wil het allemaal! M'n leven moet perfect zijn!' Heb je last van een kwaal, dan moeten de medici dat meteen verhelpen. Ziet je lichaam er op een bepaald punt niet fraai genoeg uit, dan moet een plastisch chirurg dat aanpakken. Als de dingen je hardnekkig tegenzitten, word je nukkig en reageer je gauw: 'Waarom heb ik dit verdiend?' - alsof je er recht op hebt dat het jou goed gaat en alsof God verplicht zou zijn daarvoor te zorgen. Hierbij sluit aan dat het gebed een dwangmiddel wordt: 'Als ik nou maar voldoende intens bid, kan God toch niet anders dan voldoen aan m'n wens?! Christus heeft immers gezegd dat Hij gekomen is om ons het leven te geven in al z'n volheid (Johannes 10:10)!' Hiertegenover staat de boodschap van onze tekst. Daarin zingt Paulus de lof op z'n beperking, dus op het feit dat hij niet krijgt wat hij graag zou hebben.

1 Het pijnlijke van Paulus' beperking

Je kunt je afvragen: als Paulus z'n beperking aanprijst, is hij dan soms een masochist, iemand die er plezier in heeft zichzelf pijn te doen? In kloosters van meer dan een eeuw terug gingen monniken en nonnen soms inderdaad masochistisch met zichzelf om. Ze onthielden zich niet alleen van seks (wat zij als celibatairen beloofd hadden) maar ook van slaap en van lekker eten. Ze deden zich opzettelijk pijn door op de blote huid ruwe kleding te dragen en soms zelfs door zichzelf te geselen. Dat noemden ze verstervingen. Daardoor meenden ze Jezus na te volgen en dicht bij God te komen, want God zou behagen hebben in deze zelfkwellingen van hen.

Paulus hoort niet thuis in deze kring van masochisten. Hij had last van z'n beperking. Die duidde hij opzettelijk aan als 'doorn in het vlees'. Z'n beperking deed hem dus constant pijn.

Maar wat was er bij Paulus gaande? In onze tekst wordt dat niet gezegd en ook elders geeft hij ons geen duidelijke aanwijzingen. Daarom zijn uitleggers hiernaar gaan raden:

De één veronderstelt dat we moeten denken aan een lichamelijke kwaal. Maar dan zijn er nog verschillende mogelijkheden. Vaak wordt geopperd dat Paulus aan epileptische toevallen leed, waarbij een beroep gedaan wordt op deze uitspraak van hem: 'Ik kwam bij u toen ik ziek was, en hoewel mijn ziekte u er alle aanleiding toe gaf, hebt u mij toch niet veracht of verstoten.'

Blijkens het vervolg van deze tekst zou je evengoed kunnen denken aan een oogkwaal: 'Ik kan van u getuigen dat u zelfs uw ogen zou hebben uitgerukt om ze mij te geven' (Galaten 5:13-15).

Maar misschien had Paulus last van malaria, waardoor hij herhaaldelijk door koortsen geteisterd werd.

De ander bepleit dat het verband van onze tekst duidelijkheid geeft over Paulus' doorn in het vlees, zie vers 10 waarin er sprake van is dat hij in z'n werk als apostel te maken had met 'beledigingen, nood, vervolging en ellende' - iets wat hij in het voorafgaande al uitgebreid beschreven had (2 Korintiërs 11):

²⁴ Door de Joden ben ik vijfmaal met veertig min één zweepslagen gestraft, ²⁵ ik ben driemaal met stokslagen gestraft, ik ben eenmaal met stenen bekogeld en heb driemaal schipbreuk geleden. Eén keer heb ik een heel etmaal op zee rondgedreven.

²⁶ Voortdurend was ik onderweg, bedreigd door rivieren, rovers, volksgenoten en vreemdelingen, in gevaar in de stad, in de woestijn, op zee en te midden van schijngelovigen.

²⁷ Ik heb gezwogen en geploeterd, vaak zonder te slapen, hongerig en dorstig, vaak zonder te eten, verkleumd en zonder kleren.

²⁸ En dan laat ik al het andere nog buiten beschouwing: de druk waaronder ik dagelijks sta vanwege mijn zorg voor de gemeenten.

Tegenwoordig zouden we zeggen dat Paulus hierdoor vast getraumatiseerd was en aan depressies leed. Misschien was dat z'n doorn in het vlees.

Mijn favoriete uitleg is dat het gaat over iets uit Paulus' verleden. Het is immers opvallend dat hij zichzelf in z'n eerste brief aan de Korintiërs aanduidt als een misbaksel, 'de minste van de apostelen', waarna hij vervolgt: 'ik ben de naam apostel niet waard omdat ik Gods gemeente heb vervolgd' (1 Korintiërs 15:8-9). Blijkens z'n brieven was Paulus ervan overtuigd dat God hem z'n wandaden vergeven had, maar kennelijk kon hij het zichzelf niet vergeven wat hij Christus' volgelingen aangedaan had (vergelijk Handelingen 8:33). Dat verleden is hem door het hoofd blijven spoken.

Uiteindelijk blijft het onbekend wat Paulus' doorn in het vlees was. In elk geval was die doorn ingrijpend voor hem, waarom hij kon zeggen dat hij gekweld werd door Satan. Wat hem dwarszat werkte zo destructief dat daardoor soms afbreuk werd gedaan aan z'n vreugde als christen en aan z'n armslag als apostel. Geen wonder dat hij daarin Satan aan het werk zag, want die is graag een stoorzender in de verhouding van de gelovigen met God, in de hoop dat hij aan die verhouding afbreuk kan doen.

Dit is voor ons heel herkenbaar. Ook ons kan van alles dwarszitten. Misschien heb je een ziekte onder de leden of bots je elke keer op tegen je handicap. Mogelijk heb je last van teleurstellingen of psychische moeiten, die je depressief maken of veel verdriet bezorgen. Je kunt te maken hebben met een pijnlijk gemis in je leven doordat je partner of een kind van je is overleden. Wellicht heeft iemand die je na staat afscheid genomen van het geloof.

Dat kan er geweldig inhakken, waardoor je de destructieve macht van de duivel ervaart, die je geloofsvertrouwen probeert te ondermijnen. Hierdoor kun je het idee krijgen: 'Als die ziekte, teleurstelling, moeite of wat mij ook maar dwarszit er niet meer zou zijn, dan zou ik beter kunnen functioneren als mens en als christen.'

Begrijpelijk dat je in zo'n situatie met hartstocht aan God vraagt: 'Kunt U m'n leven niet veranderen, zodat het meer leefbaar wordt voor mij?' In elk geval Paulus bad dat: 'Ik heb de Heer driemaal gesmeekt mij van hem te bevrijden.' Dat gebed heeft hij niet maar eenmaal gebeden maar geregeld: 'Alstublieft, stop toch die engel van Satan. Laat hem weggegaan!'

Een wettig vraag, want God ziet niet graag dat Satan destructief bezig is. Dat doet tekort aan zijn goede schepping. Bovendien is God het juiste adres van zo'n gebed. Satan kan immers niet meer doen dan God hem toestaat. Hij is en blijft de hoogste Heer, die eveneens de speelruimte van Satan bepaalt.

En hoe reageerde God op dit gebed van Paulus? Hij hield zich niet stil. Op de een of andere manier kwam Hij met een reactie: via een droom, een visioen of een hoorbare uitspraak. Daarin gaf God Paulus te kennen: 'Nee, Paulus, die beperking van jou blijft.' Daarmee kreeg de apostel de opdracht met die beperking om te gaan, die een plek te geven in z'n leven.

Ook wij kunnen dit ervaren. Dan vragen we herhaaldelijk dringend aan God: 'Alstublieft, neem die moeite in m'n leven weg!' Daarbij mogen we veel verwachten, want God kan wonderen doen. Maar wie weet wordt het ons op een gegeven moment duidelijk – waardoor dan ook: 'Het zit er niet in, in elk geval voorlopig niet. Ik heb dus te maken met een blijvende moeite.'

Zo worden we aangespoord onze beperking te accepteren, al hebben we daardoor misschien minder levensvreugde en minder mogelijkheden. Op een gegeven moment moet je tot aanvaarding komen. Dit niet als een soort fatalist: 'Het is zoals het is', maar als gelovige: 'Dit is kennelijk Gods weg met mij. Ik wil daar niet meer tegen vechten maar probeer m'n schouders eronder te zetten, met Gods hulp.'

2 Het heilzame van Paulus' beperking

Van een beperking in ons leven kunnen we leren. Die stelling kan verzet oproepen: 'Leren?! Je moet er juist tegen protesteren, want in die beperking ontmoet je satanische vernielzucht! En die is toch alleen maar negatief?!' Hier zit een kern van waarheid in. Je moet je beperking nooit zomaar accepteren: je mag je ervoor inzetten dat er wat gaat veranderen in je leven en daarvoor mag je ook bidden.

Maar vergeten we niet: Paulus schrijft dat die doorn hem in het vlees is gestóken. Door iemand dus. Dan kun je allereerst aan Satan denken, die er duistere bedoelingen mee heeft. Maar je kunt evengoed aan God denken, want die beperking valt onder zijn allesomvattende bestuur. Daardoor kun je erop vertrouwen dat er uiteindelijk iets heilzaams aan zit.

Natuurlijk, door het zo te benaderen komt er geen einde aan onze vragen: 'Waarom treft juist mij juist deze beperking? Wat is daar de zin van?' Gods precieze bedoeling met die beperking blijft ons onbekend. Maar nu Hij erbij betrokken is, kunnen we er zeker van zijn: 'Hij laat mij niet los, al begrijp ik er niks van waarom mij dit overkomt.' Dit geeft ons ruimte de vraag te stellen: 'Wat kan ik van deze situatie leren?' In elk geval is Paulus hier zo mee omgegaan.

Voor hem werd duidelijk: door z'n beperking kon hij bescheidenheid leren. En dat had hij nodig. Hij liep namelijk het risico dat hij zich zou verheffen, want hij kon op grootse dingen wijzen in z'n leven. Hij had van de Geest bijzondere gaven gekregen. Als apostel had hij succes, want overal waar hij z'n werk deed liet hij bloeiende gemeenten achter. Bovendien had hij een ongekend visioen gehad, waarin hij 'tot in de derde hemel...tot in het paradijs' was weggevoerd; op die plek had hij woorden gehoord 'die door geen mens mogen worden uitgesproken' (2 Korintiërs 12:2-4). Even zovele redenen om hoogmoedig te worden. Maar geconfronteerd met z'n beperking en met alle zwakheid die daarmee samenging, werd het hem onmogelijk gemaakt hoogmoedig te zijn en trots te zeggen: 'Zie mij eens!'

Ook wij hebben het nodig dat we leren van onze beperking. We kunnen denken: 'Ik kan mezelf wel redden, want ik heb alles goed voor elkaar. Of God nu wel of niet bestaat, het maakt geen verschil, want m'n leven loopt gesmeerd.' In die situatie is het goed dat je met pijn te maken krijgt, dat je een gemis meemaakt, op een moeite stuit. Dat maakt je namelijk klein, met als gevolg dat je het leert als een bedelaar je hand op te houden.

Het tweede leerpunt is de keerzijde van het eerste: terwijl je bescheidenheid leert, ga je het haast vanzelfsprekend verwachten van Gods genade.

Paulus kreeg het expliciet van God te horen: 'Je hebt niet meer dan mijn genade nodig.' Onafhankelijk van z'n omstandigheden had hij er genoeg aan dat God met zijn vergevende liefde bij hem betrokken was. Misschien had hij last van een ziekte, maar ook dan was het voor hem voldoende dat hij houvast had aan Gods belofte, dus dat er voor hem een groots vervolg in het verschiep lag. Misschien ging hij gebukt onder de ontberingen en vijandelijkheden tijdens z'n reizen, maar ook in die situatie was voldoende voor hem dat hij gedragen werd door de zorg van z'n hemelse Vader. Mogelijk zat het hem nog altijd dwars dat hij de gemeente vervolgd had, maar ondanks deze pijn was het voor hem voldoende dat z'n vroegere wandaden dank zij Gods vergeving geen rol meer speelden bij God.

Ook wij hebben genoeg aan wat God ons onverdiend geeft. Misschien hebben we last van een bepaalde moeite die we maar niet van ons af kunnen zetten, met als gevolg dat de kleur van ons leven is verwaagd. Laten we dan goed naar God luisteren, want Hij bindt ons op het hart: 'Je staat er niet alleen voor. Ik ben bij je, je hemelse Vader. Mijn liefde gaat naar jou uit en houdt je op weg naar mijn toekomst.' Dat alles is genoeg om als mens en als christen te kunnen functioneren.

Misschien lukt het ons nu nog niet dit van harte te beamen. Dan is het zaak dat we Gods Geest om hulp vragen, zodat we hierin gaan groeien, totdat het ook voor ons leeft: Gods genade is echt voldoende.

Zo worden we aangespoord van onze beperkingen te leren. Die kunnen ons narrig maken. Maar goed beschouwd is het heilzaam op onze grenzen te stuiten, want op dat moment komt de oproep op ons af: 'Wees bescheiden en houd je handen op voor wat God via Christus geven wil. Daar heb je genoeg aan.'

3 Het effect van Paulus' beperking

Mensen zijn altijd weer geneigd kritiek op God te hebben: 'Hij had het toch slimmer kunnen aanpakken? Wat Hij mij wilde leren had Hij toch ook kunnen bereiken als het mij voor de wind was gegaan?'

Tegen de achtergrond van deze kritische vragen is het heel verrassend van Paulus te horen: 'Kracht wordt zichtbaar in zwakheid'. Daarmee zegt hij: 'Juist als je met zwakheid te maken hebt, wordt Gods kracht ontplooid en komt die tot een hoogtepunt.' Paulus formuleert dit als een algemene regel, maar je hebt geloof nodig om het zo te zien. Dan merk je het op: als je afhankelijk, beperkt bent, laat Gods kracht zich gelden.

Voorspoed is een risico. Stel, je bent een kerkelijke voortrekker met glamour: je hebt uitstraling en je bent in staat situaties naar je hand te zetten. Dat kan allereerst negatief uitpakken voor jezelf: die uitstraling en dat succes kunnen je losweken van God, want je kunt denken dat het allemaal afhangt van jouw inzet en jouw methoden. Ook kan dat negatief uitpakken voor je omgeving, doordat die in feite aan persoonsverheerlijking doet waardoor de mensen niet zozeer onder de indruk zijn van het Evangelie maar van jou als voortrekker.

Juist als je bij voortrekkers te maken hebt met beperkingen, wordt helder dat de groei van de kerk, van je geloof bepaald wordt door God met zijn kracht. Dat zie je overduidelijk terug in de kerkgeschiedenis. Enerzijds kun je onder de indruk zijn van grote mannen als Calvijn, Kuyper, Schilder. Maar anderzijds: als je scherp naar hen kijkt, stemt je dat treurig, want die grote mannen hebben vaak ook grote fouten, met als gevolg dat het je niet meer lukt hen te bejubelen. En dat is positief, want daardoor word je er hardhandig op gewezen dat het Christus is die de kerk in stand houdt en dat zijn Geest de groei van je geloof bepaalt. Paulus zegt het zo: 'Wij zijn slechts een aarden pot voor deze schat; het moet duidelijk zijn dat onze overweldigende kracht niet van onszelf komt, maar van God' (2 Korintiërs 4:7).

Natuurlijk, wij moeten onze verantwoordelijkheid kennen en ons inzetten, maar dat alles is niet beslissend. Dat is God met zijn kracht, en dat wordt extra duidelijk als we letten op de schaduwzijden van de kerkgeschiedenis.

Zo worden we aangespoord ons over God te verwonderen. Wij vragen onszelf soms af: 'Waarom moet deze ellende mij overkomen?' Maar God maakt ons helder: zo gaat alle eer niet naar jou maar naar Hem die de bron is van alles. Daarom kan Paulus zeggen dat hij roemt in z'n zwakheid (NBG-vertaling) ofwel: dat hij zich voorstaat op z'n zwakheid en daarin zelfs vreugde schept.

Hierin is hij anders dan z'n tegenstanders. Die prijzen zichzelf aan ten koste van Paulus: 'Die Paulus is maar niks. Nee, dan wij, wij hebben grote kwaliteiten. Je moet dus bij ons zijn!' (zie 1 Korintiërs 10-11) Hiertegenover zegt Paulus: 'Ook ik zou kunnen opscheppen over m'n kwaliteiten en ervaringen. Maar dat ga ik niet doen. Als ik moet opscheppen, doe ik dat over m'n beperking. Ik zoek het bij God', vs.9: 'Dus laat ik mij veel liever voorstaan op mijn zwakheid, zodat de kracht van Christus in mij zichtbaar wordt.' Met andere woorden: Paulus weigert zichzelf te profileren. Hij vraagt er aandacht voor dat Christus' kracht in hem woont en werkzaam is.

Daarin volgt hij Christus na. Ook Hij is uitermate zwak geweest en heeft te lijden gehad van een ongekend pijnlijke doorn in het vlees, in het bijzonder toen Hij aan het kruis hing en het uitschreeuwde: 'Mijn God, waarom hebt U mij verlaten?' En uitgeroemd daardoor werd Gods kracht in Hem werkzaam, want drie dagen later stond Christus levend op uit zijn graf, terwijl Hij nu glorieus in de hemel troont.

Als we bij Christus horen, is diezelfde kracht in ons werkzaam. Laat dat ook onze wens zijn. En wat is daarvoor nodig? Dat we ons als bedelaar opstellen. Dan maken we ons er niet druk over dat we gesnoeid worden (Johannes 15:2), hoeveel pijn dat ons ook mag kosten. Ook bekommeren we ons er dan niet om dat we niet altijd geluk of succes kennen. In plaats daarvan verwachten we alles van Christus. In die situatie geldt van ons: 'In mijn zwakheid ben ik sterk.' Eigenlijk niet 'ik', maar Christus-in-mij, ofwel: Christus' Geest-in-mij. Door Hem kan ik pas goed christen zijn en als christen handelen.